

• Maden Atıkları Yönetmeliği Taslağı Madencilerin Görüşüne Açıldı

Madencilik ve Enerji Bakanlığı
Madencilik Türkiye™

Üyelik sürecinde bulunduğumuz Avrupa Birliği'nin, maden atıkları yönetiminin genel esaslarını belirlediği 2006/21/EC sayılı Maden Atıkları Direktifi doğrultusunda T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yapılan uyum çalışmaları neticesinde, "Maden Atıkları Yönetmeliği Taslağı" Bakanlıkça hazırlandı. 13 Ağustos 2014'te Bakanlığın web sitesinde yayınlanan söz konusu taslakla ilgili görüşlerin bildirilebilmesi için son tarih 30 Eylül 2014. Sektör temsilcilerinden edindiğimiz bilgilere göre taslağın bu haliyle yürürlüğe girmesi halinde hem bakanlık hem de madencilik sektörü oldukça zor duruma düşecek.

Ülkemizde Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği bulunmaktadır. Çevre Mevzuatı kapsamında, tehlikeli atıklar (patlayıcı, oksitleyici, yüksek oranda alevlenebilir özellik taşıyan, tahriş edici, kanserojen, korozif, enfeksiyon yapıcı, mutajenik vb) için söz konusu yönetmelik hükümleri uygulanmaktadır.

Örneğin, "Bertaraf" tanımı kamuoyunda "yok etme" olarak kabul görmüş ve çevre mevzuatımızın çeşitli yönetmeliklerinde genelde sanayi ve evsel atıkların üretildiği kaynaklardan farklı mekânlara "taşınarak yönetilmesi"ni belirten bir tanım olmasına rağmen, taslak yönetmelikte, maden atıkları için de "bertaraf" öngörülmektedir. Oysa kastedilen tabii ki milyonlarca ton maden atığını yok etmek değil maden işletme sahasında gerekli çevre önlemleri alınmak suretiyle depolamaktır. Ama taslakta maden atıkları için de "depolama" ifadesi yerine "bertaraf" kelimesi kullanılması tercih edilmiştir.

Maden Atık Yönetmeliği taslağı bu şekilde yürürlüğe girerse hem bakanlığı hem sektörü çok zor duruma sokacaktır

Aynı şekilde evsel atıkların depolanmasına yönelik olarak ise Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Yönetmelik bulunmaktadır.

Maden atıkları ise madencilik sektörünün çalışma ortamının diğer sanayi sektörlerinden farklılığı ve üretim miktarlarının

büyüklüğü nedeni ile dünyada özel işleme tabi atıklar olarak değerlendirilmekte olup bunların yönetimi ne tehlikeli atıklar yönetmeliğine ne de düzenli depolama yönetmeliklerine tabidir. Bu nedenle AB müktesebatına uygun olarak hazırlanmış olan 2008 tarihli "Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik", maden atıklarını, genel atık yönetmeliği kapsamı dışında bırakmıştır.

Hal böyle iken, Maden Atık Yönetmeliği Taslağında mevcut Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ne ve Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Yönetmelik'e atıklar ve alıntılar yapılmak suretiyle maden atıkları, "Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik" ile çelişecek şekilde, özel atık olmaktan çıkarılmaktadır. Bu tür bir yaklaşım, hukuk tekniği açısından bir çelişki yaratmasının yanı sıra, kamuoyunda algı olarak maden atıklarının adeta tehlikeli atık olarak görülmesine neden olacak bir sorun yaratacak niteliktedir.

Aynı şekilde, taslakta tanımlanan "maden atık bertaraf (depolama) tesis sınıflandırma" kriterlerine göre, maden atıkları kategori A veya kategori B sınıfı tesislerde bertaraf edilecektir. AB müktesebatındaki benzer olarak, yüksek can kaybı potansiyeli, insan sağlığına ciddi tehlike oluşturacak ve ciddi çevresel etkilere sahip atıkların Kategori A sınıfı tesislerde, düşük can kaybı potansiyeline sahip, insan sağlığına ciddi olmayan tehlike ve ciddi olmayan çevresel etkilere sahip atıkların ise Kategori B sınıfı tesislerde depolanacağı öngörülmektedir.

Maden atıklarının "yüksek can kaybı potansiyeli olan, insan sağlığına ciddi tehlike ve çevresel etkilere sebep olacak" şekilde ifade edilmiş olmasının ülkemiz madenciliğine zarar vereceği muhakkaktır. Risk değerlendirmesi çalışmaları için teknik ayrıntı olan bu tür tanımlamalar, kamuoyunda yanlış anlamalara neden olabilecek niteliktedir. Üstelik Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın, yüksek can kaybına sebep olacağını ifade ettiği bu atıkların depolanmasına izin veren bir makam olacağı göz önünde bulundurulursa Bakanlık, izin vereceğini ifade etmiş olsa bile kim yüksek can kaybı potansiyeline sahip bir atığın depolanmasına razı olur ki?

Ülkemizin jeolojik yapısını ve gerçeklerini göz ardı edemeyiz. Taslakta olduğu gibi bünyesinde binde bir sülfür içeren bir malzemeyi tehlikeli malzeme olarak ilan etmeye kalkarsak başta

Karadeniz bölgemiz olmak üzere ülkemizin birçok yöresinde milyonlarca sene önce kendiliğinden oluşmuş, yerkabuğunun derinliklerinden mostra olarak yüzeye çıkmış, binde birin çok üzerinde sülfürlü bileşime sahip ve hiçbir madencilik faaliyeti yapılmayan yörelerdeki milyarlarca ton doğal malzemeyi ne yapacağız?

Karayolu ve demir yolu yapabilmek için açılan yüz binlerce km uzunluktaki güzergâhlar içindeki alanlarda, doğal jeolojik yapıların gereği olarak oluşan sorunları nasıl yönetiyorsak modern yaşamımız için vazgeçilmez olan madenlerin üretimi sırasında ortaya çıkan atıkları da yönetmek zorundayız.

Çevre ve insan sağlığı açısından bazı atıkların yönetimi daha kolaydır, bazılarının ise daha zordur. Ama sonuçta maden atıkları, alınan önlemlerle çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetilebilen atıklardır.

Doğrudan tercüme tanımlamalarla maden atıklarının, kimyasal içerikli sanayi atıklarımışçasına kamuoyunda tehlikeli atık olarak algılanmasına ortam oluşturulmaması gerekmektedir.

Çevre ve insan sağlığı açısından her faaliyette çeşitli riskler vardır. Önemli olan bu riskleri önlemek, önleyemiyorsak en aza indirecek tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Maden atıklarında riskler tanımlanabiliyor, bu risklere ve olası etkilere karşı önlemlerimiz de varsa o riskler yönetilebilir riskler olmaktadır.

ÇED sürecinde atıkların nasıl yönetileceği zaten ele alınmakta ve her projede atık karakterizasyonuna bağlı olarak alınan önlemlerin yeterli olup olmayacağı sorgulanmaktadır. Ayrıca ÇED sürecinden sonra ve işletmeye geçmeden önce Atık Yönetim Planı da Bakanlığa sunulurken onay alınmaktadır.

Alınan önlemler yeterli görülmez ise o projenin gerçekleşmesine zaten izin verilmemektedir. Sanki böyle bir süreç yokmuş gibi davranmanın doğru olmadığı açıktır. Bu bağlamda, aynı Bakanlıkta ÇED ve Maden Atıklarının Yönetimi konusunda yürütücü iki genel müdürlük arasında bir koordinasyon olmasında yarar bulunmaktadır.

AB uygulamalarında her üye ülke kendi gerçeklerine göre hareket ederek maden atıklarını çevreye zarar vermeden yönetmektedir. Ülkemizde ÇED'in uygulamaya girdiği 1993 yılından önceki projelerden kalma pek çok kötü örnek olduğu gibi günümüzde AB standartlarından ve AB ülkelerindeki uygulamalardan daha iyi düzeyde birçok maden atık yönetim örneği de bulunmaktadır.

Her maden sahası, her cevher kendine özgü özellikler taşır. Bu nedenle tüm madenler için tek tip bir elbise dikip herkes bunu giymeli demek doğru olmaz. Eğer bunu dersek, bilimsel olarak çok büyük bir yanlışlık yapmış oluruz. Bu nedenle bazı şartları (örneğin, geçirimsizlik şartları sahaya özgüdür dolayısı ile yönetmelikte detaya girilmemelidir) ifade ederken "mutlaka şu olacak, şu şekilde olacak" diye nitelendirmek yerine genel çerçeveyi belirlemek ve teknik ayrıntıyı genelgelere bırakmak, mevzuat uygulaması açısından her zaman daha uygun bir yaklaşım tarzıdır.

Ülkemizdeki başarılı maden atıklarının yönetimi uygulamalarındaki örnekler yönetmelikte değerlendirilmelidir. Madencilğe özgü, pasa ve işlenmiş maden atıklarının tanımı ve yönetimi ayrı ayrı olarak ele alınmalıdır.

Hangi atığın Kategori A sınıfında veya Kategori B sınıfında depolanacağı ÇED sürecinde belirlenmeli ve bu konuda yetki Bakanlık düzeyinde kalmalı, özellikle madencilik konusunda kısıtlı deneyimi olan eleman mevcudiyeti nedeniyle taşra teşkilatına verilmemelidir.

Madencinin, Maden Kanunu gereği her sene ödediği "çevre ile uyum teminatı" uygulaması iyileştirilerek mali teminat yerine kullanılması sağlanmalıdır.

Maden atıkları, kamuoyunda ve de hatta çeşitli devlet kurumları temsilciliklerinde dahi yanlış algılamalara neden olabilecek "tehlikeli, tehlikesiz, ne tehlikeli ne tehlikesiz atıklar" şeklindeki tanımlamalar yerine Sınıf 1, Sınıf 2 ve Sınıf 3 tanımlarının kullanılması yararlı olacaktır. Önerilen "Sınıf 1, Sınıf 2 ve Sınıf 3" tanımlamalarının teknik içerikleri AB mevzuatı ile aynı olabilir.

Maden atık yönetmeliği çalışmaları; Maden İşleri Genel Müdürlüğü, MTA, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve AB maden atıkları eşleştirme komitesi uzmanları tarafından yaklaşık iki sene boyunca hem sahada hem de birlikte tartışılarak üzerinde çalışılmış ve bir noktaya gelinmişti. AB eşleştirme komitesi uzmanlarının, ülkemizin atık envanterini değerlendirme çalışmaları sonucunda yazdıkları raporda da ifade ettikleri gibi ülkemizin maden atık karnesinin çevre değerleri açısından pek de fena olmadığı ortaya konmuştur. Proje sonunda internet ortamında kamuoyu ile de paylaşılmış olan bu bilgiler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının arşivlerinde mevcuttur.

Söz konusu süreç içinde oluşturulanları yok sayıp yönetmelik taslağının tek tarafı olarak sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kaleme alınmış olması bakanlıklar arasında uzlaşma kültürünü reddeden bir yaklaşımdır.

Doğrudan madencilği ilgilendiren bir yönetmeliğin, sadece Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yerine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile birlikte hazırlanması ve yönetilmesi daha gerçekçi olacaktır. ■